

Lámfalusi Ádám – Teutoburg

Adeodatus egy római patrícius, Marcus Plautius egyetlen fia volt. Abba a korba született, amikor apja épp abbahagyta végtelennek tűnő küzdelmét a világ fölötti uralomért. Ebben a korban Róma jelentette a civilizációt, a rendet és a hatalmat. A Krisztus előtti 20. évben járunk, amikor száz és száz nép rettegett ennek a hatalmas szörnyetegnek a légióitól. A birodalom Britannia esős szigeteitől a Szahara rekkenő sivatagáig, Hispánia dombvidékeitől Szíria gazdag termőföldjeiig terjedt. Nem volt olyan partszakasz az ismert világban, amit ne áztatott volna hódító római vér. Ezért harcolt Plautius a Galliai légiók parancsnokaként, fiatalon még maga Julius Caesar szolgálatában. Amikor Caesar a politika áldozatává vált, ő kapta meg a hatalmat Galliában. Már öregkorban volt, amikor fia megszületett. Plautius nem félt úgy a vad kelta csatakiáltásoktól és harci dobok hangjától, mint attól, hogy kihal a vérvonala. Ezért nevezte el fiát az Istenek Adományának. Légióit hátrahagyva egy békés Rómába tért haza. Caesar utóda, Augustus nyíltan átvette a hatalmat a szenátustól, és véget vetett a polgárháborúknak és politikai rivalizálásoknak.

Plautius nem is kívánhatott volna többet, minthogy a háborúkban leszolgált dicsőséges férfikora után nyugodtan eltölthesse a maradék idejét nemesi fényűzésben. Erényesen és szigorú elvek szerint nevelte fel Adeodatust. Az ifjú már gyerekkorában ügyesen bánt a karddal és minden tiszteletet megadott a házi isteneknek. Nagy jövőt ígért a család nevének.

Plautius gyakran vitte a fiát a városba gyaloghintón. Ezeken a kellemes utakon taníttatta olvasni és írni. Megismertette Cicero, Horatius és más neves költők műveivel. Mindeközben láthatta az Örök Város fényűzését. Gyakran jártak a Capitolium, Róma hetedik dombja környékén, ahol a leggazdagabb patríciusok és maga a császár palotája emelkedett.

Az egyik ilyen útjuk alkalmával Plautius rendbontásra lett figyelmes a környéken. Egy lovaskocsi fogata megvadult egy közeli tűznyelő mutatóványaitól. A lángok embernyi magasságban csaptak fel, és a lovakon úrrá lett a rémület. A kocsi megindult, nagy sebességgel, feltartóztatlanul vágott végig a zsúfolt utcán, éppen Plautiusék felé. A gyaloghintóhordozók menekülni próbáltak, de nem volt merre a hatalmas embertömeg között; elengedték hát a hintót, és magukra hagyták az öreg nemest és a fiát. A fiú még nem volt

hozzászokva a rettentő zajhoz és veszélyhez. A kocsi fűlsiketítő robajlással közeledett feléjük, a közelben állók ordítózva menekültek az útjából. Az utolsó métereken bekövetkezett a csoda: egy koszos rongyokba öltözött kisfiú fogott egy égő fáklyát, és elé vetette magát a lovaknak. Meglengette a fáklyát, a szikrák széles ívben szálltak szét a levegőben. A lovak a lendülettől nehezen megálltak, felágaskodtak, nyerítettek a félelemtől a tűz láttán. Amint a kocsi megállt, a kisfiú eldobta a fáklyát, megfogta a lovak kantárját és csitítgatni kezdte azokat. Kitűnően értett a lovak viselkedéséhez. Alig néhány perc alatt az állatok nyugodtan doboltak patáikkal az utca kövén.

Egy közeli épületből ekkor egy férfi lépett elő, korbáccsal a kezében.
- Te átkozott kis söpredék, otthagytad a boltot! Most olyan verést kapsz, amelyet még...

- Állj!

Plautius kikászálódott a földre dobott hintóból, és a fiúra meresztette a szemét.

- Hogy hívnak téged?

Amilyen bátran állt ki a lovak elé, olyan féltősen nézett a gazdag rómaira. Nem mert megszólalni, csak az ajka remegett. Plautius ekkor a korbácsot tartó férfira nézett.

- A tiéd ez a gyerek? Mennyiért adod?

- Uram – a férfi tudta, hogy befolyásos emberrel van dolga – nem megy túl jól a sorom. Ez a fiú az egyetlen rabszolgám. Aligha válhatok meg tőle.

- Ezt nehezen hiszem, ha a Capitolium tövében van üzleted.

A római lesütötte szemét, szégyellte, hogy hazugságon kapták. Magában szitkozódott, amiért nem tudott jobb indokot kitalálni a fiú megtartására.

- Hát ha olyan nehéz a dolgod, ez talán segít majd az üzletben – azzal benyúlt a tógája alá, és egy fémesen csörgő erszényt előhúзва odadobta a kereskedőnek – A fiúért cserébe.

Ezzel Plautius nyélbe ütötte az üzletet. A kereskedő elmondta, hogy a fiú germániából származott, messze északról. Még nem tudta az esztét, amikor elhurcolták szülőföldjéről.

Adeodatust lenyűgözte a kis germán fiú bátorsága a veszély közepette. Hálás is volt neki, amiért megmentette az életét. Nagyjából egyidősek voltak, hamar elválaszthatatlan barátok lettek. Együtt végezték feladataikat a ház körül,

együtt gyakoroltak a karddal, sőt Adeodatus elérte az apjánál, hogy az új barátja velük ülhessen asztalhoz. Szinte nem is szolga volt a háznál, hanem vendég. Plautiusnak tetszett a kötődésük egymáshoz. Hasznosnak tartotta, ha a fia megtanul testvéri kapcsolatot kialakítani a bajtársaival. Ez a testvéri kapcsolat tartott életben sokakat a légiókban. Adeodatus a közös kalandjuktól felbátorodva vonzódni kezdett a veszély felé. Kialakult benne a bátorság. Élt bennük a tettvágy és a harci szellem tüze. Fiatalok voltak, nem tudták, mit jelent a háború. Látták a dicsőség fényét, de nem látták az ahhoz vezető utat, amit lehetetlen tiszta lélekkel végigjárni.

Az évek teltek, Adeodatus felnőtt. Apja katonai pályára szánta. Megkezdte a katonai kiképzését Rómában. Tizennégy hónapig csak a kaszárnya falait láthatta. A kiképzés ideje alatt hasonlóan jól volt eltartva, mint a saját házában, de közel sem volt könnyű dolga. Folyamatosan éreznie kellett a bőrén a hideg acélt és a hátán a kiképzője szúrós tekintetét. A legjobb ételt kapta, de abból épp csak annyit, amennyi szükséges az életben maradáshoz. Alig alhatott. Ezek alatt a hónapok alatt meg voltak feszítve az emberi határai. Így képezték a római katonákat. A világ legerősebb, leggyorsabb és legfegyelmesebb nehézsúlyosságát alkották a legionarius cohorsok. A páncéljuk, a lorica segmentata a lehető legmodernebb volt. Több különálló, összekötött lemezből állt, amelyek rá voltak ívelve a katonák törzsére és vállára. Tökéletesen védett parittyák és nyilak ellen, és maximális mozgékonyt biztosított a viselőjüknek. A pajzsuk, a scutum, egy teljes felsőtestet takaró fapajzs volt. Menetelés közben bőrrel volt befedve, hogy a nyirkosságtól védjék a fát. A legfőbb fegyverük a gladius volt, a római rövidkard. Ezen kívül minden katonánál volt még egy pugio, azaz tőr, egy parittyá és két pilum, vagyis hajítódárdák (egy könnyebb nagyobb távolságra, és egy nehezebb, közvetlenül rohamok előttre). Sisakjuk a galea volt, amelynek oldalán arcvédők is voltak, lábbelijük pedig a caligae, vagyis egy-egy bőrsaru. Mindeközül a felszerelés közül egyedül az arcvédős sisak volt római találmány; minden mást a korábban leigázott népek harcmódorából vettek át. Minden legyőzött nép taktikáit gondosan átelemezték Róma katonai lángelméi, hogy a leghatékonyabb részeit összegyúrva létrehozzanak egyetlen, tökéletes harci stílust. Volt még náluk továbbá ásó, csákány, és két darab kiélezett cölöp a sáncok építéséhez, illetve egy batyu, amiben a személyes tárgyaikat hordozták. Ha egy légiót egy provinciából átrendeltek egy másikba, mindössze egy-két hét alatt, napi négy óra alvással tették meg a kijelölt utat erőltetett menetben, a vállukon folyamatosan akkora súllyal, amivel az erőemberek gyakorlatoztak. Amikor a sereg

letáborozott az alváshoz, rendszeresített módszer szerint megerősítették a helyzetüket, tábort építettek, hogy néhány óra után lebontsák azt, és továbbinduljanak. Addig masíroztak ebben az embertelenül megfeszített állapotban, amíg végül el nem érték a végső táborhelyüket, ahol megpihenhettek. Már ha pihenhettek egyáltalán. Ha egy teljes légiót átrendeltek egy új határvidékre, az azt jelentette, hogy az ellenséges barbár hordák már a kapukban vannak.

Ezekhez a körülményekhez szoktatták Adeodatust a kaszárnnyában. Ő pedig túrt, bírta a nyomást és a hosszú hónapok után végül katonává edződött.

Amikor elérkezett a hazatérés ideje, páncélban érkezett haza. Büszke volt a teljesítményére és arra, hogy nemsokára Rómáért harcolhat. Apja már a ház belső udvarán várta.

- Fiam! Hát végre visszatértél a házadhoz. Nem telt el úgy nap, hogy anyád ne sírt volna utánad.

- Én is mindig visszakíváncoltam ide. De Róma szolgálata előbbre való mindennél. Most már erre is készen állok.

- Látom, tisztességesen végigcsináltad a kiképzésedet. Gyere velem. Plautius egy másik terembe vezette őt, ahol régen a germán gyermekkel játszottak háborúsdit. Ott voltak a régi fakardok is. Plautius a kezébe vett egyet, és egy fapajzsot. Adeodatus ugyanígy tett.

- Van még számodra egy kihívás. – mondta Plautius – Lássuk, fiatalságod vajon többet ér-e, mint az én korom.

Hagyomány volt Rómában, hogy a kiképzésüket teljesítő fiatalok szolgálat előtt apjukkal szemben is megmérettetik magukat. Adeodatus szívében még mindig élt a gyerekkori elszántság, amit megszilárdítottak az elmúlt kemény hónapok, de életében először, megrémült a küzdelemtől. Apja szemében ugyanaz a tomboló tűz gyúlt fel, amitől egykor a harcedzett galliai légiósok lába remegett. Hiába volt minden fegyelem és edzés, még a legbátrabbak is megrémülnek a váratlan veszélytől. A harc elkezdődött, aztán sokáig elhúzódott. Adeodatus a legtökéletesebben akarta bemutatni tudását apjának, így nem vette észre, hogy egy új alak lépett a terembe. A küzdelem végén Plautius került földre.

- Szomorú, de büszke nap, amikor egy apa először szenved vereséget a fiától. – mondta, miután feltápáskodott.

- Köszönöm, apám.

- Gratulálok, Adeodatus.

A fiatal győztes a hang irányába nézett; és egy pillanatra megnémult a viszontlátás örömétől.

- Ariovistus! Régi barátom!

A két ifjú egymásra nevetett, összeölelkeztek, majd végignézték egymáson. Ariovistus, a germán szólt először:

- Nézzenek oda! Hát te légionárius lettél?

- Te pedig római? Mikor adott rád anyám tógát?

- Egyből, miután elindultál a kaszárnyákba. Gondolom, téged látott bennem. Majd megszakadt a szíve utánad.

- Pedig ahhoz még nagyon korai. – mondta Plautius – Hiszen a városfalakon belül tudunk téged, fiam. Adeodatus! Melyik légióba osztottak be? Hol fogsz szolgálni?

- A tizennyolcadikban. – habozva felelt, nem akart Ariovistusra nézni – Germániában.

Adeodatus néhány röpke hónapig élvezhette még az otthon melegét, aztán be kellett állnia a seregbe. Északra ment, a telek hidegebbek lettek, az éjszakák hosszabbak. A fiatal katona a Rajna mentén megtapasztalta a halált, a félelmet és a földi világ minden borzalmát. Életeket vett el, hogy a sajátját megtarthassa. Gyerekkori álmai a dicsőségről mind elhomályosultak. Már csak a kötelesség, a vér és az acél maradtak meg neki, ahogy múltak a végtelennek tűnő évek. Látta őket, sőt, részt kellett vennie a harcokban a lázadó barbár települések ellen. Nőket, gyerekeket és öregeket ölt. Parancsra. Szolgálatból. Megtette mindezt, mert erre képezték ki. Erre nevelték, ez volt a feladata. Ez volt Róma dicsősége.

Időszámításunk 6. évében Illíriában lázadás tört ki a római rémuralom ellen. A világ minden tájáról, Germániából is, nyolc teljes légiót küldtek oda, hogy a felkelést leverjék. Ez a háború közel négy évig tartott. Róma győzelme nagy veszteségeket hordozott magában. A seregek meggyengültek. Azokon a területeken, ahonnan visszahívták a rendet tartó légiókat, szintén zavargások kezdődtek. Vészterhes idők jártak ekkor a római katonáknak. Plautius egy napos, késő nyári reggelen magához hívatta Ariovistust.

- Uram!

Plautius egy darabig borús tekintettel nézett a szolgájára.

- Ariovistus, olvastad a leveleket, amiket Adeodatus küldött haza, igaz?

- Igen.

- Akkor tudod, hogy a seregnek katonákra van szüksége. Régóta vagy már ennél a háznál rabszolga, de Adeodatus testvéreként szeretett, és bevallom én is megkedveltelek, amíg felnőttél.

Ariovistus nem tudott mit felelni ezekre a szavakra. Büszkeséggel töltötte el a veterán patrícius méltatása, de nem felejthette el a megszólítását: rabszolga.

- Mondd csak, nem akarsz római polgárjogot?

A polgárjog a szabadságot, a teljes római jogkört jelentette Ariovistusnak. Családot, saját házat, saját életet jelentett neki.

- De igen, uram!

- Sejtettem. Szereztem neked egy helyet egy katonai segédcsoportban. Ha leszolgálsz a kijelölt tizenöt évet, szabad polgárként térhetsz ide vissza. Ariovistus alig bírt felelni, annyira elszorította torkát a szabad élet reménye.

- Persze, hogy leszolgálom! Azonnal csomagolok és indulok! Hol lesz a helyem?

Plautius nem mosolygott. Nem volt öröm a hangjában.

- A tizennyolcadikban.

Adeodatus mindössze huszonnégy éves volt Kr. u. 9-ben, amikor visszatért Germániába a Balkánról a lázadás leverése után. Hallotta, hogy utánpótlások érkeznek, új katonák. Örült ezeknek a híreknek. A balkáni háború négy évében folyamatosan egyre nehezedett a „kötelesség” súlya a vállán, ahogy bajtársai egymás után hullottak el a harcokban. A nyarat a Rajnától keletre töltötték, a birodalom határán túl, de római befolyás alatt álló területen.

Ariovistus, amint megérkezett, elkezdett Adeodatus pontos helye után érdeklődni. Hamar megtalálta az ő contuberniumát. A contubernium volt a légió legkisebb egysége: nyolc légionárius, egy sátorban. Ennek az egységnek a hét embere jelentette Adeodatusnak azokat a testvéreket, amilyen Ariovistus is volt gyermekkorukban. Meglepetten, de örömmel fogadta régi barátját.

- Ariovistus, hát te meg mit keresel itt?

- Felcsaptam katonának; apád elengedett. A szabadságomért vagyok itt.

Nem tudhatta még, milyen végzetes jelentést hordoznak ezek a szavak...

- Hogy vertétek le a lázadást Illíriában? – érdeklődött Ariovistus az első ottani éjszakán a tábortűznél.

- Nem vertünk le semmilyen lázadást. Róma békét, gazdagságot és civilizációt hozott nekik, ők pedig karddal taszították el azt. Ezért odamentünk, és térde kényszerítettük őket. De amíg nem holtan hevernek, addig lesz lázadás. Illíriában is és mindenhol máshol is a világon. Mi pedig újra legyőzzük majd őket. Így fog ez menni örökké. Sose lesz vége. Nincs itt sem dicsőség, sem fény, csak sötétség van mindenütt és háború.

Ariovistus aggódva hallgatta ezeket a szavakat. Nem ilyenek ismerte Adeodatust.

- De a világ ura akkor is Róma. – mondta, majd rádobott egy darab fát a tűzre. A parázs izzott, a szikrák rászálltak mindkettejükre.

Azon a nyáron új helyzet alakult ki Germániában. Az ott állomásozó tizenhetedik, tizennyolcadik és tizenkilencedik légiók élére Publius Quinctilius Varust nevezték ki. A feladata az volt, hogy egy új, állandó provinciát hozzon létre a Rajnától keletre. De a tél közeledett, ezért Varus a következő évre hagyta a hódítást. Az őszi hónapokra meghagyta a katonáknak, hogy fosztogassák a befolyásolt területeket és végezzenek ki minden ellenállót. Így is történt: Germánia nem látott még annyi keresztet, mint ahányra Varus embereket szögeltetett fel. Egy végtelenül kegyetlen, számító ember volt; úgy gondolta, hogy előnyére válik majd, ha megtöri a határmenti lakosságot a hódítás előtt.

Adeodatust még mindig csak a kötelességtudata vezényelte, úgy követte Varus brutális vezetését.

Ariovistus látta, hogyan bánnak a népével. Habár nem voltak emlékei a szülőföldjéről, most mégis érezte, hogy ide tartozik. Kétség támadt benne afelől, hogy Róma az ő otthona. Miért azokat támogatja, akik mészárolják a távoli testvéreit? Miért Varus a vezetője? Miért nem inkább ellene harcol?..

Azoknak a segédcsapatoknak az élére, amikben Ariovistus is szolgált, Varus közeli barátját, a germán származású Arminiust nevezte ki. Arminius Varus tanácsosa volt, rendkívül közel állt hozzá. Akárcsak Ariovistus, ő is gyerekkorában került Rómába. Azonban ő nem rabszolgaként, hanem

hadifogolyként, így nagyobb függetlensége volt. Kapott rendes légionárius kiképzést, és Varus személyesen választotta be a tiszt karába. Ismerte a római sereg erősségeit és gyengéit. Amikor megjelent az első dér a földön, és a hideg eső már égette a katonák bőrét, Varus elrendelte a nyugatra vonulást, át a Rajnán. Az útvonalat Arminius javasolta számára, át a Teutoburg erdőn. Az indulás előtti napon az emberek már menetrendben voltak, készen az indulásra, csak a parancsra vártak. Varus is ott volt a katonák között, személyesen felügyelte a parancsok végrehajtását. Egy centurio szólította meg: - Uram, mi legyen az elhurcolt foglyokkal? Ha magunkkal hozzuk őket, csak lassítanak.

Varus közönyösen felelt, kifejezéstelen arccal:

- Keresztre velük.

A centurio alig akart hinni a fülének.

- Uram, legalább kétezren vannak.

- Mindegyikkel.

- Igen.

Rövid habozás után a tiszt megfordult és lépett néhányat, de Varus utána szólt:

- Katona! Érzem a hangodon, hogy nem értesz egyet velem. Talán sajnálsz ezeket az állatokat?

A centurio nem akart, nem mert felelni erre. Nem is igazán tudta, hogy egyáltalán mit felelhetne. Az igazság az volt, hogy igen, sajnálta őket. Még mindig csengett a fülében azoknak a nőknek a sikoltozása, és gyerekek zokogása, akiket a fagyos sárban korbácsolatott meg Varus utasítására. Ugyanakkor emlékezett arra, hogyan végzett egyik emberével egy lázadó: rémálmaiban látta viszont a jelenetet, ahogy a római katona megcsönkített testével, hiányzó végtagokkal próbált elkúszni a földön az ellenfele elöl, mielőtt vége lett. A centurióban viaskodtak egymással az érzelmek, nem tudta, mi a helyes Rómának, a világnak és az embereknek.

Nem volt itt sehol sem dicsőség, sem fény, csak sötétség mindenhol.

Varus ekkor a katonákhoz szólt. Díszpáncélban volt, aranyvértje csillogott reggeli fényben. Megjelenése maga volt a tekintély, minden ott lévő légionárius órá figyelte:

- Mind tudjátok, mit várhattok ezektől a barbároktól! Ez egy veszett korcs faj, ami még a földön fekvő halálos sebbel is harapni és rúgni fog, addig, amíg ki nem vérzik! Sosem fogják elfogadni Rómát! Veszniük kell, mert az erősek mindig le fogják győzni a gyengéket! Ez a világ rendje és Mars akarata! És itt, távol a hazától, a világ végén, mi vagyunk Mars akarata!

A katonák éltetni kezdték vezetőjüket ezekre a szavakra, ahogyan induláskor Rómát szokás éltetni: „Varus, Varus, Varus!” Mindenhonnan ez hallatszott. Adeodatus is ott volt a katonák között. Az évek alatt szívébe belopta magát a gyűlölet a barbárok iránt. Az elmúlt hetekben kettőt is elvesztett a legközelebbi bajtársai közül. Varus szavai felerősítették benne ezt az érzést, felsőbbrendűség érzetét keltettek benne. Rómának uralkodnia kell, ebben biztos volt.

Ugyanezekben a percekben Arminius a saját auxiliáit (segédcapatait) igazgatta. Olyanok voltak ezek az egységek, mintha Arminius saját serege lenne. Nem voltak benne rómaiak, csak a világ minden tájáról összegyűlt emberek, de főleg helyiek, akik kényszerűségből vagy saját érdekeik miatt harcoltak Rómáért. Bennük nem volt semmiféle kötődés a távoli, istenített város iránt. Csak Arminiushoz voltak hűségesek. Ariovistus az itt eltöltött viszonylag rövid idő alatt megértette, miért nem akart Adeodatus a szemébe nézni, amikor évekkorábban elmondta apjának és neki, hogy az ő népe ellen fog harcolni. Azzal a szándékkal tért eredeti hazájába, hogy újra visszatér majd Rómába, hogy rómaiként élje le az életét. Itt, a szülőföldjén megtapasztalta a római uralmat, és egészen elundorodott tőle. Sőt, elítélte azt. Látta, ahogy lemészárolják honfitársait és lepusztítják a földjeiket. Kétségei felerősödtek, tenni akart az elnyomás ellen, Róma ellen akart harcolni. Arminius szolgálatában pedig erre lehetősége is volt...

Az indulás előtti estén Ariovistus megkereste Adeodatust.

- Adeodatus, el kell hagynod a sereget.

- Úgy érted, dezertáljak? Miről beszélsz?

- Kérlek. Nem magyarázhatom el. De tudnod kell, hogy Róma bukása közeledik, úgy, ahogy Varusé is. Nem maradhatsz ebben a seregben. Kérlek, menj el, barátom.

- Nem értem, miről beszélsz. Róma nem bukhat el. Nincs olyan erő a világon, ami térdre kényszeríthetné a légiókat.

Ariovistus ezután hosszan, némán nézett a rómaina. Már nem volt ugyanaz az ember, akitől néhány éve fiatalon, testvérként búcsúzott el.

- Szóval azt gondolod, hogy Róma megrendíthetetlen? Hogy a világ többi népe egy fikarcnyit sem ér hozzátok képest? Még az enyém sem?

- Pontosan ezt gondolom.

- Túl arrogáns vagy, akárcsak Varus. Igazi római. Mindenhova követnéd őt?

- Mindenhova.

Azzal Ariovistus elfordult, és szó nélkül távozott.

Így távolodott el egymástól az a két ember, akiket azelőtt a neveltetésük, az egész gyerekkoruk kötött össze. Az egyik legszorosabb kötelék két harcos között. A világ hatalmi ügyei szétszakították ezt a kapcsolatot. Nem történhetett ez másképp; Adeodatus római volt, Ariovistus pedig germán.

Másnap kora hajnalban indult a sereg. Borús, esős nap volt. A katonák fáztak, az út sáros volt, a pajzsaikon megdagadt a bőr az esővíztől. Sokkal nehezebb volt így. Néhány nappal korábban valamiféle betegség is felütötte a fejét a táborban, több tucat ember tüdejét szorította a páncél, nehezen vették a levegőt. A rossz körülmények között szorosan az úton kellett maradniuk, így a menet hosszan elnyúlt, vékony vonalban. Ahogy az szokás volt, Varus utasította Arminiust, hogy küldjön csapatokat előre az úton, oldalra az erdőbe, és néhányat hagyjon hátra a légiók mögé. Ezek voltak az őrségek. Arminius maga előrelovagolt az embereivel. A sereg menetelt, az auxiliák egyre távolabb kerültek a rómaiaktól. Végül Arminius előőrse eltűnt Varus szemei elől. Valami nem volt rendjén.

Ekkor már az egész sereg majd' tizenöt kilométeres menetben haladt a sűrű erdőben. Arminius célja pontosan ez volt, ezért javasolta ezt az útvonalat. Amikor már látóhatáron kívül volt, lovasaival befordult a fák közé. Ott várták már a harcosai. Az auxiliák leváltak a római seregtől, és csatlakoztak az erdőben rejtőzködő germán sereghez. Arminius szövetséget szervezett a germán törzsek között. Ezek a törzsek általában egymással rivalizáltak, de egy erőskezű vezető szükség idején összefoghatta őket. A helyiek tudták, hogy Róma terjeszkedni készül, védekezniük kellett. A törzsi vezetők Arminius szolgálatába bocsátották a harcosaikat.

Kitűnő katonák voltak ezek. A germán törzsekben a férfiak szinte csak a háborút és a túlélésért való harcot ismerték. Egy évig folyamatosan csak harcoltak, aztán visszatértek a családjukhoz, hogy a törzsi életet élhessék. Ekkor egy olyan férfi állt a helyükre, aki az azelőtti évben nem harcolt. Így váltogatták egymást évenként, ki-ki háborúzott, illetve a földjeikkel foglalkoztak és a fiaikat tanították vadászni, harcolni. Nem ismerték a magántulajdon fogalmát: minden termény, minden állat közös volt, a törzsből bárki igényt tarthatott rá. Sohasem élhettek egy helyen egy évnél tovább. Magas törzsi státuszt a csatában való bátorsággal érhetek el. Az egyetlen dolog, amit egy germán a magáénak mondhatott, a fegyvere volt. A legmagasabb rangot a hosszúkard birtoklása jelentette. Így edződtek férfivá az északi népek fiai. Voltak itt harcosok a Marsi, Chatti, Sicambri, Bructeri, Chauci, és főleg a Cherusci törzsekből. Ez utóbbihoz tartozott Arminius is. Még a Suebi konföderáció is küldött harcosokat. A legenda szerint a Suebi több száz kisebb törzsből tevődött össze, a legsötétebb erdők mélyéről. Ezek voltak csak a félelmetes harcosok. Inkább vadállatok, mintsem emberek. Olyan erősek voltak, akár a medve és farkas, amiknek a lenyúzott bőrét a vállukra vették. Leírhatatlanul vérszomjasak voltak a csatában, ahogy Varus mondta; ha a fegyverükkel nem tudnak tovább harcolni, rúgnak, harapnak addig, amíg végleg földre nem kerülnek. A páncélt a félelem jeleként ítélték el, helyette különböző motívumokat festettek magukra. Az istenek védelmét többre tartották az acélénál. Csata előtt vad kiáltásokkal, énekléssel, szertartásokkal, erős alkoholos italokkal és önkorbácsolással lovallták bele magukat a minden egyéb érzelmet felemésztő harci mámorba. Ilyen harcosok gyűltek össze a Teutoburg-i erdőben, hogy leszámoljanak a három római légióval, ami a szabadságukra és életükre tört. Nem volt ekkora szövetség barbárok között azóta, hogy Vercingetorix, az Arverni vezetője, egyesítette a gall törzseket Caesar ellen.

Arminius leszállt a lováról és levetette a római láncinget, amit a segédcsapatok tagjai viseltek. Helyette egy éjfékete színű farkaskutya bundáját vette a hátára, hasonlóképp a többi ott lévő viseletéhez. Félelmetes megjelenésű volt: még az északi emberekhez képest is magas volt. A páncélja nélkül látszott igazán, hogy mennyire izmos alkatú volt. Mély, rekedtes, de tisztán érthető hangon szólt az embereihez:

- Bajtársaim! Sokáig vártunk erre a napra! Sokáig nem nézhettünk egymás szemébe, elnyomásban élt az egész népünk. De ma végre eljött a harc ideje! Mi

vagyunk az ősi erdő szellemének leszármazottai! Rajtunk nem uralkodhat senki!
Woden heerst!

- „Woden heerst! – visszhangozta a tömeg – „Uralkodó Odin”

- Mind öltünk már veszélyes ragadozót vadászat során, hogy családjainkat táplálhassuk. Ezúttal egy minden eddiginél veszélyesebb vaddal állunk szemben, ami ellen a puszta életünkért harcolunk! A létünk a tét! Woden heerst!
- Woden heerst!

- Az istenek velünk vannak! Woden, a háború nemes istene meghagyta nekünk, hogy ellentéteinket félretéve együtt álljunk csatasorba. Nem egy bármilyen törzsi csőcselék, hanem egyetlen, hatalmas germán sereg vagyunk! Donar esőfelhőket küld, hogy villámokkal döfje át az eget, ahogyan mi is átdöfjük majd a hódítók szívét. Woden heerst!

- Woden heerst! – mennydörgést idézett a horda összehangolt kiáltása.

- Mielőtt megismertem volna apámat, a római szörnyeteg elragadott messze délre, Itáliába. Ez a bestia nevelt fel, és ezzel elvette a szabadságomat, sőt hosszú évekre még a józan öntudatomat is. Tudom, hogy közületek többen osztoznak velem ugyanezen a sorson. Amikor ide kerültem, és megtudtam, mit jelent a római uralom és megismertem népem sanyarú sorsát, fellángolt bennem a szabadságvágy tüze. A hűségemmel a népemnek tartozom! Az életem a testvéreimé! Furor Germanicus!

Az emberek kiáltozva éltették Arminiust, fegyvereikkel a pajzsukat csapkodták. Félelmetes hangzavar volt. Amikor rövid idővel később az úton megjelentek a távolban az első római zászlók, Arminius egyetlen intéssel elnémította embereit. A következő percekben Arminius visszaszállt lovára és elvágtatott a lovasaihoz. A könnyűgyalogos barbár sereg a hajnali homályt és a sűrű aljnövényzetet kihasználva szinte láthatatlanul várakozott az út két oldalán. Hosszú sorban rendezkedtek el, a teljes római hadat közre kellett fogniuk. Minden egyes ember az összes idegszálát megfeszítve készült az elkövetkező villámgyors támadásra. A római menet első sorai lassan elhaladtak előttük. A feszültség szinte tapintható volt a várakozás végtelennek tűnő perceiben. Várniuk kellett, amíg a teljes sereg a legvédtelenebb pozícióba ér. A hatalmas fák fölött már dögező madarak köröztek a dús lakoma reményében.

Adeodatus közel volt a menet elejéhez. Egyre gyakrabban látott lovasokat elvágtatni az erdőbe, miután egy-egy tiszt elküldte őket a hiányzó őrségek után

jelentést kérni, de egyikőjük sem tért vissza. A sereg vakon és fél kezével hátrakötve masírozott az auxiliák nélkül. Az emberek egyre nyugtalanabbak lettek, gyanakodva fürkészték a ködöt.

Egyszer csak egy kürt mély hangját hallotta a távolból, és mintha maguk a fák morajlottak volna fel: „Furor Germanicus!” A fiatal római nem tudta hova kapni a fejét. A lejtőkről szurokkal átítatott, gömbölyűvé gyúrt, lángoló szénaboglyák robajlottak le a katonák közé. Akit maguk alá temettek, azok az égésektől eltorzult arccal üvöltöttek a sárban. A sorok megbomlottak, mindenki tolongva próbált kiállni a közeledő tűzgolyók útjából. Másutt kiéheztetett, izmos és vérszomjas harci kutyák támadtak a rómaiakra. A meglepett katonák nem tudtak védekezni a karmok és éles fogak ellen. Miután ledöntötték őket, pajzsukat és dárdáikat eldobálva, a földön vergődve két kézzel próbálták lefeszíteni az állatok fogsorait a torkukról. Reménytelen haláltusa volt ez. Adeodatus azon szerencsések között volt, akit nem ért egyből támadás: ő a menetfelszerelését elhajtva kardot rántott, és a legközelebbi bajban lévő segítségére sietett. Lerúgott egy jól megtermett fenevadat az egyik társáról, de már felesleges volt. A kutya szájából nyállal vegyes vér csorgott, ahogy felfalta a szerencsétlen áldozata nyakából kitépett húscsacatot. Adeodatusra emelte az éhségtől ködös szemét, és rávetett magát. Egyetlen kardvillanás után már holtan terült el a földön. Adeodatus, miután látta, hogy nincs értelme az elesettekkel foglalkozni, tiszteket kezdett keresni a tekintetével. Teljes volt a káosz. A fák közül minden irányból előtörték a szörnyszerű barbárok.

- Alakzatba! Alakzatba! Meg kell állítanunk a rohamot!

Adeodatus csatlakozott az út szélén gyülekező katonákhoz, hogy egy pajzsoszlopot állítsanak fel. Épphogy sikerült egy szilárd falat alkotniuk, becsapódott a germán horda. Adeodatus tapasztaltan harcolt, mindeddig sikerült megőriznie a hidegvérét. Az előtte lévő ellenségre lesújtott a pajzsával, és az attól balra álló germán szívébe mélyesztette pengéjét. A mellette lévők ugyanígy tettek, így álltak vonalban, de túl kevesen voltak ahhoz, hogy megtartsák a formációt. Ahogy újabb és újabb támadók érkeztek, idővel elkerülhetetlen volt, hogy a sor megtörjön. Végül egy majd' két méteres harcos a pusztáéval ledöntött egy rómat: az ott keletkező résen pillanatok alatt beáramlottak a barbárok, és vadállatias ordítással kezdték kaszabolni a tehetetlen rómaiakat.

- Arminius! Valaki keresse meg Arminiust! Szükségünk van az auxiliákra!

- Előre! Ki kell érnünk a fák közül!

A germánok villámgyors támadásokkal bombázták a légiókat. Démonokként ostromolták a római védelmi alakzatot, vissza-visszavonulva a fák rejtekébe. Ahogy az első roham után a rómaiak elkezdtek összeszedni magukat, egyre jobban tudták tartani az alakzataikat és egyre sikeresebben verték vissza a támadásokat. Nem volt egyszerű egyszerre haladniuk és védekezniük. Adeodatus bármerre nézett, mindenhol vért és halált látott. Az elesettek halálsikolyai között próbálta követni a centuriók és tribunusok parancsait. Hiába ölte a támadókat, egyre újabbak léptek a helyükre. A percek lassan órákká nyúltak. A germánok támadtak, a rómaiak védekeztek, és ahogy tudtak, menekültek. Idővel végzetes fordulat következett: megjelent a ködben a germán lovasság, Arminiussal az élen. Varus a menet élén egészen elsápadt, ahogy rádöbbsent, hogy az az ember vezette a lázadókat, akit mindeddig a bizalmasának, barátjának tartott. Világossá vált számára, hogy nem fognak kapni semmiféle erősítést.

- Cohorsok, nyomuljatok előre! Lovasok! Utánam, gyorsan! – azzal elvágatott az erdőbe. A germán lovasság a nyomukba eredt

- Varus! Varus! Átkozott! Légionáriusok, előre!

Lassan besötétedett, a germán rohamok egyre ritkultak. A rangidős római tisztek elrendezték a megmaradt embereiket, és erőltetett menetet parancsoltak az éjjelre. Mihamarabb ki kellett jutniuk a mezőkre. A holdvilág alig fénylett át a fák lombjain, a rómaiak szinte az orrukig sem láttak. Feketére festett bőrű gyilkosok tizedelték a rómaiakat egész éjjel. Adeodatus nem látott, csak vakon nyomult előre, ahogy csak bírt. Veszteséges útjuk volt reggelig. Az új nap még több borzalmat hozott. Lassan kértek egy tisztásra, ahol a katonák letérhettek az útról. Harci alakzatba rendeződtek a mezőn, úgy várták az őket üldözőket az erdőből. A pajzsukat a legtöbben már elhagyták; az előző nap és éjjel olyan vizesek lettek, hogy használhatatlanná váltak a harcban. Az íjászaik szintén nem tudták használni a fegyvereiket, mert az inak elszakadtak a nedvességtől. Sokáig vártak, de látszólag nem érkezett támadás. Adeodatus tünődni kezdett, vajon nem-e mernek kiállni a légiók ellen a nyílt mezőn? A válasz kétértelműen érkezett: egyszer csak sűrű nyílzápor zúdult rájuk az erdőből. Ahogy tudta, próbálta védeni magát. Ezzel egy időben megjelentek a támadók a mező szélén, készültek a rohamra. A mellette lévő kezéből hirtelen kiesett a fegyver, szabad kezével a fejéhez kapott. Egy nyílvessző kivitte a fél szemét. Arcát elöntötte a vér, a kintől összegörnyedve bukott a földre. Adeodatus ettől a látványtól, fáradt elméjével elvesztette a lélekjelenlétét. Hosszú pillanatokig hagyta társát

önkívületi állapotban vergődni a földön, amíg egy tisztí sisakot viselő római lépett oda, hogy egyetlen mozdulattal a szerencsétlen nyakába döfje a kardját. Adeodatusra és a körülötte lévőkre emelve tekintetét kiadta a parancsot: - Itt tartóztatjuk fel őket! Ne törődjétek a túlerővel, sem a kimerültséggel! Lehet, hogy sötétek a kilátások, de mi van akkor? Majd oroszlánokként harcolunk emberek helyett! Magasra az zászlókat! Legio Victrix!

Felettesük szavai mintha isteni erővel töltötték volna meg a katonákat. Ahogy az ellenséges csatasor egyre közelebb ért, a nyílzápor megszűnt. A barbárok elkezdtek rohanni feléjük a mezőn. A légiósok mind a mellettük lévőket védték, ahogy a harcra készültek. Az öldöklés újra elkezdődött. A zászlósoknak sikerült felengedniük egy sást a levegőbe. Ahogy Adeodatus az égre nézve látta, ahogy ez a nemes madár hatalmas szárnyait széttárva, a barbárokra vijjogva suhan el fölöttük, különös módon biztonságban érezte magát. Újult erővel vetette bele magát a harcba. Több sebet is szerzett a végtagjain, de nem érzett fájdalmat, az élni akarás hajtotta. A sas az égen rátámadott azokra a dögevőkre, amik már egy napja a római elesettek húsán éltek. Karmaival megragadott egy nálánál jóval kisebb madarat. Adeodatus a társaival vállt vállnak vetve vágott le mind újabb támadókat. Végül a sas csőrével elroppantotta ellenfelének a nyakát. A tetem lehullott a germán támadók közé, a sas pedig diadalmasan süvített végig széles körben a légiósok felett. A barbárok menekülni kezdtek; nyílt csatában még a megtizedelt, meggyengült, hiányos légiók is erősebbnek bizonyultak. Ez a teljesítmény volt az, ami meghódította a világot. A harcot megnyerték. Habozás nélkül kihasználták a viszonylag nyugodt időt. Sikerült megerősíteniük a helyzetüket a tisztaon, ott töltötték a nap hátralévő részét és a következő éjszakát. Az emberek végre kipihenheték magukat. Este a tábornúznél Adeodatushoz odalépett a tiszt, aki a csatában vezette az egységét.

- Ki volt az, akit ma átsegítettem a túlvilágra melletted?

- Az utolsó, aki a sátramba tartozott.

- Jól harcoltál ma. Te a tizenhétedikhez tartozol, ugye? Én Eggius vagyok, a tizenhetedik egyik prefektusa, de ez mostanra már aligha számít valamit.

- Uram, hogy fogunk kijutni innen?

- Holnap továbbindulunk az erdőbe. Követjük az eredeti tervet. Átkelünk a Rajnán.

- Várni fognak ránk. Sose érjük el élve a folyót.

- De igen, el kellesz érnünk. Ha nem, az azt jelentené, hogy a légiók elbuktak.

- Varussal mi történt?

- A nagy nemes tábornokkal? Már az első nap a kardjába dőlt. Otthagyt minket, menekülni próbált, de hamar körülvették. Ahhoz sem volt gyomra, hogy az egyik szőrös fenevadban hagyja a pengéjét, inkább a saját életét vette el.

Egy ideig hallgattak, aztán Adeodatus szólalt meg.

- Miért is vagyunk itt? Régen úgy gondoltam, hogy majd büszkévé teszem apámat a katonáskodással. Hogy majd egy jobb világot építünk fel, elhozzuk a civilizációt a távoli földekre. De csak pusztítást hoztunk, és most úgy tűnik, számunkra is elpusztul minden, amit kedvesnek tartottunk. Miért vagyunk itt?

- Elfelejtetted, hogy a hódító és lázadó között nem sok különbség van. Az olyan fiatal katonák elől, mint magad vagy, elhallgatják már a régi történeteket? Amikor a római őseink majd' egy évszázaddal ezelőtt gyengeséget mutattak, Brennus és a gallok kifosztották és felégették Rómát. Ha mi most nem irtanánk ezeket a népeket, akkor ők pusztítanának el minket. Ilyen az emberi természet, nincs több különbség Róma és a világ többi zsarnokbirodalma között, mint az, hogy mi bizonyultunk a legerősebbnek. A történelem osztotta ránk ezt a szerepet. Ezért vagyunk itt.

Amikor harmadnap megjelentek az első napsugarak, Eggius vezette az embereket az erdő széle felé. Azonnal közrefogták őket, de a rómaiak minden erejüket bevetették, hogy átverekedjék magukat az ellenség, és kijussanak az erdőből. Adeodatus csak a prefektust követte. Egymás után vágta le azokat, akik az útjába álltak. Amikor azonban elérték a fák szélét, megpecsételődött a sorsuk. Az tisztás szélén végig, ameddig csak a szem ellát, egy meredek földfal tornyosult följük. Eggius olyan lángoló szemekkel nézett végig az ellenség, mintha a szemeivel akarta volna elpusztítani őket.

- Az istenekre, sosem fogynak el a mosdatlan állatok! Sorakozzatok! Meg kell keresnünk a leggyengébb pontját a falnak!

Azzal elindultak a fal mentén. Folyamatosan szenvedték a veszteségeket az íjászoktól, parittyásoktól, dárdadobálóktól a falról. Adeodatus ahogy bírta, követte a prefektust, de egyre nehezebben vette a levegőt. Minden mozdulat kínozza. Lenézett, és épp a szíve fölött a nyílvesszőt látott kiállni a mellkasából. Kardja kiesett a kezéből, megfogta a nyilat, hogy kitepje magából. Alig mozdította meg a karját, a földre roskadt a fájdalomtól. Látása lassan elhomályosult, nem hallott már mást, csak távoli kiáltásokat. Hanyatt fekke

oldalra bukott a feje, éppen látta, ahogy Eggius egy medvealakkal küzd. Az embertömegben megjelent egy rongyos fiúcska. A rómaiak folyamatosan hullottak el körülötte. A saját vére egybefolyt a társaiéval a hideg földön. Megpróbált arrább kúszni a földön, de tagjai nem engedelmeskedtek. Végül feladta a reményt, itt a földi pokol közepén, az istenek kegyelméért kezdett könyörögni. A fiú lassan közeledett felé. Eggius a hősi halálba vezette az utolsó, legelszántabb embereit.

- Ne feledjétek, az isteneink figyelnek minket! Nem hozhatunk rájuk szégyent! Mi vagyunk Mars fiai!

Rátámadt a falra, de alig bírt felmászni. Amikor felért a tetejére, ő és az emberei végleg eltűntek Adeodatus szemei elől. A fiú odaért hozzá, fölé magasodott. Ismerős arca volt. Fáklyát emelt a magasba, hogy megmentse az életét...

Ariovistus lesújtott. Senki nem törődött velük. A római névtelenül halt meg, egy névtelen germán által. Több ezren tűntek el a történelemből azokon a napokon. Ki tudja, hányan ismerték még egymást abban a csatában, akiket a sors külön oldalakra állított? Hány testvér végzett a saját családjának sarjaival?

Amikor megérkezett a hír Rómába a vereségéről, Augustus magán kívül volt. Naphosszat rótt a palotája szobáit, fejét a falba verte, úgy üvöltött. Három teljes légió pusztult el szinte maradéktalanul. Az egész birodalom megremegett a fiatal császár haragjától: „Varus, add vissza a légióimat!”

<i>Adeodatus:</i>	római katona, Varus szolgálatában germániában (fiktív)
<i>Ariovistus:</i>	Adeodatus gyerekkori barátja, germán származású harcos (fiktív)
<i>Plautius:</i>	Adeodatus apja, dúsgazdag patrícius, veterán (fiktív)
<i>Varus:</i>	a germániai légiók új, kegyetlen hadvezére (valós)
<i>Arminius:</i>	germán szabadságharcos, korábban a légiókban szolgált, áruló (valós)
<i>Eggius:</i>	magasrangú tiszt Varus seregében, a csata utolsó napján hősi halált halt (valós)
<i>Caesar:</i>	legendás római hadvezér és politikus, Gallia meghódítója (valós)
<i>Augustus:</i>	az első római császár (valós)
<i>Vercingetorix:</i>	gall hadvezér, az Arverni törzs vezetője, Brennus hadvezér fia, Caesar egyik legnagyobb ellensége (valós)